

τοῦ ἀναγινώσκοντος ὁ προεστώς, διὰ λόγου τὴν νοουθεσίαν καὶ τὴν παράκλησιν τῆς τῶν καλῶν τούτων μιμήσεως ποιεῖται. Ἐπειτα ἀνιστάμεθα κοινῇ πάντες καὶ εὐχὰς πέμπομεν· καί, ὡς προέφημεν, παυσαιμένων ἡμῶν τῆς εὐχῆς, ἄρτος προσφέρεται καὶ οἶνος καὶ ὕδωρ». Ἐδῶ εἶναι ὀλοφάνερον ἡ σχέση μετὰ τῆς ἀνάγνωστος τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τοῦ θείου κηρύγματος, ἀπὸ τῆς μίας πλευρᾶς, καὶ τῆς προσφορᾶς τῶν εὐχαριστιακῶν δώρων, ἀπὸ τὴν ἄλλη. Τὸ κήρυγμα ἀκολουθεῖ ἀμέσως μετὰ ἀπὸ τὸ βιβλικὸ ἀνάγνωσμα, ὡς χειραγώγηση πρὸς τὸ μυστήριον τῆς σωτηριώδους παρουσίας τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης εἶναι σαφὴς καὶ κατηγορηματικὸς, «ὁ Νόμος δὲν ὠφελεῖ σὲ τίποτα», «εἰ μὴ τις θεῖα διδαχὴ τὸ ἐγκείμενον αὐτῷ μυστήριον σαφηνίσαι». Τὸ κήρυγμα ὡς ἐρμηνεία τῆς θείας Γραφῆς, ὡς φανέρωση καὶ ἀποκάλυψη τῆς ἀγάπης τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σωτηριώδους οἰκονομίας Του, ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο στοιχεῖο ὅλης τῆς θείας Λειτουργίας, τῆ φυσικῆ καὶ ὁργανικῆ μετάβασις ἀπὸ τῆς «λειτουργίας τοῦ λόγου» στὴν «κοινωνία τοῦ Σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ». Ὁ κατεξοχὴν λειτουργιολόγος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας δικαιολογεῖ αὐτὴν τὴν ὁργανικὴν σχέση «ιερουργίας τοῦ λόγου» καὶ «ιερουργίας τῆς κοινωνίας». «Οἱ εὐχὲς καὶ οἱ ψαλμοὶ καὶ τὰ ἀναγνώσματα τῶν ἱερῶν Γραφῶν, ὅσα γίνονται καὶ ὅσα λέγονται, μᾶς ἀγιάζουν καὶ μᾶς διαθέτουν (ἐπεὶ τὰ ἀκοῦμε) ἔτσι ὥστε ἀπ' ἐνὸς νὰ δεχθῶμε τὸν ἁγιασμόν τῶν θείων δώρων σωστά, ἀπ' ἐτέρου δὲ (τὸ σημαντικότερον) νὰ τὸν συντηρήσουμε καὶ νὰ τὸν κρατήσουμε παντοτινά». «Καὶ εἶναι ὅλη ἡ μυσταγωγία σὰν ἐνιαία εἰκόνα ἐνὸς σώματος τῆς πολιτείας τοῦ Σωτῆρος δηλαδή, φέρνει στὰ μάτια ὅλα τὰ μέρη τῆς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἕως τὸ τέλος κατὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἁρμονίαν τους». Αὐτὸς ὁ μυσταγωγικὸς χαρακτήρας τῆς ἀνάγνωστος τῶν Ἀγίων Γραφῶν καὶ τοῦ κηρύγματος ἐπιτυγχάνεται ἐπεὶ «τὰ ἀναγνώσματα τῶν ἱερῶν Γραφῶν διακηρύσσουν τὴ χρησιμότητα καὶ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὴν κρίσιν... καὶ ἀνάπτουν τὴν ἀγάπην πρὸς αὐτόν, καὶ ἔτσι ἐμβάλλουν πολλὴ προθυμία πρὸς τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν του».

Αὕτῃ ἡ μακροαίωνη μυσταγωγικὴ παράδοση τοῦ κηρύγματος ὡς ἐρμηνεία καὶ διασάφηση τοῦ εὐαγγελίου, ὡς φανέρωση τοῦ Ἔργου τοῦ Θεοῦ, ὡς πρόσκλησις πρὸς τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀνταποκριθῇ ἐλεύθερα καὶ ὑπεύθυνα ἀπέναντι στὴ δωρεὰ τῆς φανέρωσης τοῦ Θεοῦ, ἀλλοτριώθηκε καὶ μεταβλήθηκε σὲ αὐτόνομη διδαχὴ παραινέσεων ἠθικοῦ χαρακτήρα, σὲ θρησκευτικὸ ἠθικισμό, ἐγκεφαλικὸ δογματισμό, βερμπαλιστικὸ κορεσμό καὶ ἐξουσιαστικὴ κατακεραυνώση.

Τὸ «Κυριακοδρόμιον, γραπτὸ κήρυγμα βιβλικῶν θεολόγων στὰ εὐαγγελικὰ ἀναγνώσματα», φιλοδοξεῖ, μὲ τὴ συμβολὴ τῶν καθηγητῶν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς

ἐρμηνείας τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης τῶν θεολογικῶν σχολῶν μας, νὰ συμβάλει στὴν προσπάθεια ἀνανέωσης τοῦ κηρύγματος, στὴν ἐπανεύρεση τοῦ βιβλικοῦ-σωτηριολογικοῦ περιεχομένου του καὶ νὰ λειτουργήσει μέσα στὸ πλαίσιο τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος, ὡς ἡ προφητικὴ φωνὴ τῆς, ὡς «εὐαγγελισμός» τοῦ σύγχρονου κόσμου, «πρὸς καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ».

Ἡ ἰδέα γι' αὐτὸ τὸ «Κυριακοδρόμιον», ὅπως μᾶς γνωστοποιεῖ στὸ προλόγιμά του ὁ Σταῦρος Ζουμπουλάκης, ἀνήκει στὸ Σάββα Ἀγουρίδη, ὁ ὁποῖος, ὅπως προαναφέραμε πρωτοστατοῦσε σὲ κάθε προσπάθεια ἀνανέωσης τοῦ κηρύγματος. Οἱ συμμετέχοντες καθηγητὲς (κήρυκες), ἂν καὶ ἀνήκουν σὲ διαφορετικὴ γενιά (ἡλικιακὰ καὶ πανεπιστημιακὰ) συνδυάζουν ἁρμονικὰ τὸ δόκιμον παραδοσιακὸν λόγον τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸ χάρισμα τῆς πρόσληψης τῆς ἀγωνίας, τοῦ προβληματισμοῦ καὶ τῆς γλώσσας τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Στὰ κήρυγματα τῶν σεβαστῶν καὶ καταξιωμένων καθηγητῶν (Σ. Ἀγουρίδη, Ἰ. Καραβιδόπουλου, Γ. Πατρώνου) διακρίνουμε τὴν ἀγωνία, νὰ ζωντανέψουν τὰ αἰῶνα λόγια τοῦ Ἰησοῦ, τὴ σωτηριώδη διδασκαλία του γιὰ τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐποχῆς μας, μέσα στίς σημερινὲς συνθήκες ζωῆς του· «ἡ οὐσία τῆς ὁμολογίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ὑπεράσπιση τοῦ δικαιώματος νὰ εἶναι κανεὶς διαφορετικὸς» (σ. 357), «ἡ οὐσία τῆς ὁμολογίας τοῦ Χριστοῦ μεταφέρεται στὸ χωρὸ τῆς οἰκογένειας» (σ. 358), «ἡ ἀγάπη εἶναι μία προσωπικὴ συνάντησις μὲ τὸν πάσχοντα, τὸν πτωχόν, τὸν δυστυχισμένον» (σ. 95), ἐνῶ «ὁ φόβος τῆς ἐνδεχόμενης προσωπικῆς ζημίας καὶ ἡ ἀνάγκη αὐτοπροστασίας συντελοῦν ἐνστικτωδῶς στὴν παράλειψιν τοῦ ἔργου τῆς ἀγάπης» (σ. 94), «ὁ σωματικὸς πόνος λόγῳ τῆς ἀσθενείας καὶ ὁ πνευματικὸς πόνος λόγῳ τῆς ἁμαρτίας εἶναι μία ἱερὴ ὑπόθεσις ποὺ πρέπει νὰ προκαλεῖ σεβασμὸν σὲ ὅλους» (σ. 249), «ὑπάρχει μία πολὺ βαθιὰ σχέση μετὰ τὸν σώματος καὶ ψυχῆς. Οἱ ψυχολόγοι καὶ οἱ ψυχίατροι βεβαιώνουν πὼς πίσω ἀπὸ πολλὰς ἀσθενείας ὑποκρύπτεται μία πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ δυσἁρμονία».

Στοὺς νεώτερους καθηγητὲς (κήρυκες) (Αἰκατερίνη Τσαλαμπούνη, Σωτῆρη Δεσπότη, Κων/νο Μπελέξο, Χρῆστο Καρακόλη) διακρίνουμε τὴν διεισδυτικὴν ἱκανότητα στὸ βαθύτερον νόημα κάθε εὐαγγελικῆς περικοπῆς, τὴν ἄριστη γνώσιν τῆς θεολογίας καὶ τῆς πνευματικότητος τῶν Ἀγίων Γραφῶν, τὴν πρόσληψιν καὶ ἀφομοίωσιν τῆς πατερικῆς ἐρμηνευτικῆς παράδοσης καὶ τοῦ ἀνοίγματος τῆς στῆ ζωῇ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος. «Τόσο ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ὅσο καὶ οἱ ὑπόλοιποι εὐαγγελιστὲς συνδέουν αὐτὴ τὴν εὐεργετικὴν δράσιν τοῦ Κυρίου ὅχι μόνον μὲ τὴ γενικότερη φιλόανθρωπον στάσιν του ἀλλὰ κυρίως μὲ τὴ θεϊκὴ μεσσιανικὴ του ιδιότητα καὶ τὴν ἐγκαινίαν ἀπὸ αὐτὸν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ».

οῦ» (σ. 47). «Ἡ εἰκόνα (τῆς συνάντησης τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὴ νεκρικὴ πομπή στὴν πόλιν Ναὶν) ἔχει ἓναν βαθὺ θεολογικὸ συμβολισμό, τὸν ὁποῖο ἐντόπισαν οἱ ἐρμηνευτὲς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας: ὁ θάνατος, τοῦ ὁποῖου τὴν τραγικὴ παρουσία μέσα στὸν κόσμον τῶν ἀνθρώπων ὑπογραμμίζει ὁ νεκρὸς νέος, συναντᾷ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, πού εἶναι ἡ ζωή. Κι ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ φῶς, πού νικᾷ τὸ σκοτάδι, ἔτσι καὶ στὴ διήγησή μας, αὐτὴ ἡ συνάντηση Ζωῆς καὶ θανάτου δὲν μπορούσε παρὰ νὰ ἔχει ὡς μοναδικὸ νικητὴ τὴ Ζωή» (σ. 48).

«Τὸ δεῖπνο τῆς σημερινῆς περικοπῆς σχετίζεται ἀπὸ τοὺς Πατέρες κατεξοχήν μὲ τὴ θεία Εὐχαριστία, ὅπου ἡ Σύναξη τῶν πιστῶν βιώνει ἐδῶ καὶ τώρα τὴ Βασιλεία τῆς σταυρωμένης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ» (σ. 118). «Φῶς! Εἶναι ἡ λέξη πού δανεῖζεται ὁ Ματθαῖος γιὰ νὰ ἀποδώσει τὸ φανέρωμα τοῦ Λόγου στοὺς ἀνθρώπους: φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. Ἡ ἔνσαρκη οἰκονομία τοῦ Θεοῦ συνιστᾷ τὴ νέα δημιουργικὴ τοῦ Ἡμέρα. Ἡ ἀνθρωπότητα ἀναδημιουργεῖται ἐν Χριστῷ. Φῶς-Φῶτα! Ἡ μέρα τῶν Φώτων ὀνομάζεται στὴ χριστιανικὴ παράδοση ἡ ἐορτὴ τῶν θεοφανείων, ἡ μέρα κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία... βάπτισε τὰ νέα μέλη της. Φῶς-Φῶτα-Φῶτισμα! Στὸ φῶς αὐτοῦ τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μᾶς προσκαλοῦν τοῦτες οἱ ἐορτάσιμες ἡμέρες, στὴν ἐμπειρία τοῦ δικοῦ μας φωτισμοῦ καὶ τοῦ καταναγασμοῦ μας ἀπὸ τὸ φῶς τῆς οὐράνιας Βασιλείας» (σ. 148).

Στὸ «Κυριακοδρομίου» τῶν βιβλικῶν θεολόγων ἀνακαλύπτουμε τὴν πατερικὴ (πάντοτε ζωντανὴ καὶ ἀνοικτὴ) παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Σ' αὐτὴν τὴν παράδοση τὸ κήρυγμα ἦταν: α) ἐξήγηση καὶ ἀνάπτυξη τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς, πάντοτε μέσα στὸ σωτηριολογικὸ-ἀποκαλυπτικὸ πλαίσιο πού ἐντάσσεται ὁ λόγος, ἡ διδασκαλία, τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ φανέρωση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἀναγγελία τοῦ ἐρχομοῦ τῆς Βασιλείας του, β) κλήση-πρόσκληση πρὸς τὸν ἄνθρωπο γιὰ συμμετοχὴ στὴ ζωὴ τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, στὴν Ἐκκλησία, μέσα ἀπὸ τὴ μετάνοια καὶ γ) οἰκοδομὴ καὶ παράκληση τῶν πιστῶν μέσα στὴν προοπτικὴ τῆς ἐγρήγορης καὶ τῆς ἀναμονῆς τῶν Ἑσχάτων.

Αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ παραδοσιακοῦ κηρύγματος διακρίνουμε σὲ ὅλες τὶς ἐρμηνευτικὲς προσεγγίσεις τῶν εὐαγγελικῶν περικοπῶν. Χωρὶς ἴχνος ἐπανάληψης ἢ τυποποίησης τοῦ κηρύγματος, μὲ λόγο ζωντανὸ καὶ γλῶσσα σύγχρονη οἱ κήρυκες προσλαμβάνουν τὰ μηνύματα τῆς ἐποχῆς καὶ εὐαγγελίζονται τὸ σύγχρονο κόσμον. Στὸν καθένα ξεχωριστὰ διακρίνεται ὁ προσωπικὸς τρόπος προσέγγισης καὶ ἐρμηνευτικῆς ἀπόδοσης τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς, διασώζεται ὁ προσωπικὸς χαρακτήρας τοῦ ζωντανοῦ κηρύγματος, ἀναδύεται τὸ πείσμα τῆς καρδιᾶς τους, ὁ πλοῦτος τῆς δικῆς τους προσωπικῆς, πνευματικῆς

καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας ἀλλὰ καὶ ἡ ἐγρήγορή τους, ὡς ὑπεύθυνοι διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας στὴ διακονία τοῦ λόγου (τῆς θεολογίας).

Παρὰ τὸν ἄμεσο ἐντοπισμὸ τοῦ προσωπικοῦ τους ὅφους, τῆς προσωπικῆς πρόσληψης τῆς ἐμπειρίας τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας καὶ ζωῆς, τὰ γραπτὰ κηρύγματα τοῦ «Κυριακοδρομίου» προσεγγίζονται ἐρμηνευτικὰ μὲ τρεῖς βασικὲς κοινὲς προϋποθέσεις πού ἀποτελοῦν καὶ τὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ πατερικοῦ-παραδοσιακοῦ καὶ ζωντανοῦ κηρύγματος.

Ἡ πρώτη προϋπόθεση ἀφορᾷ τὰ ἐξωτερικὰ στοιχεῖα τῆς περικοπῆς, τὴν πραγματολογικὴ προσέγγιση τοῦ κειμένου (Θωμᾶς Ἰωαννίδης, σ. 195). Οἱ περικοπὲς ἐντάσσονται μέσα στὸ ἱστοριοφιλολογικὸ καὶ θρησκευτικὸ-θεολογικὸ πλαίσιο τῆς ἐποχῆς τους. Χωρὶς κουραστικὲς ἐπιστημονικὲς παρατηρήσεις ἢ παραπομπὲς οἱ περικοπὲς τοποθετοῦνται στὰ συμφραζόμενά τους συμβάλλοντας ἔτσι στὸ νὰ κατανοήσουμε τί εἶναι ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖο θέλει νὰ μαρτυρήσει, νὰ φανερώσει, νὰ μᾶς ἀποκαλύψει ὁ κάθε ἱερὸς εὐαγγελιστὴς σχετικὰ μὲ τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ. Εἴτε πρόκειται γιὰ ἀφήγηση θαύματος εἴτε ἀναφέρεται σὲ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἢ κάθε εὐαγγελικὴ περικοπὴ συνδέεται μὲ τὰ προηγούμενα περιστατικὰ ἢ τὰ λεχθέντα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἐορτολογικὸ πλαίσιο, στὸ ὁποῖο ἀνήκει ὀργανικὰ καὶ «ὑπηρετεῖ». Ἡ θεολογικὴ συνάφεια τῆς περικοπῆς καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀλληλουχία της εἶναι οἱ ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ βαθύτερου νοήματος τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση τῶν εὐαγγελικῶν περικοπῶν δὲ γίνεται ἀποσπασματικὰ οὔτε ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ μυστήριον τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον. Ἡ «διδασχὴ» στὴν πρωτοχριστιανικὴ Εὐχαριστία δὲν συνιστοῦσε ἓνα «δεύτερον λόγον», ξεχωριστὸ ἀπὸ τὸ βιβλικὸ καὶ ἡ ἐρμηνεία τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς ἀπὸ τοὺς κήρυκες τοῦ «Κυριακοδρομίου» ἐντάσσεται στὸ σωτηριολογικὸ πλαίσιο τῆς διδασκατικῆς-εὐαγγελικῆς πράξης τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Δὲν προσεγγίζεται ἠθικολογικὰ οὔτε ἀποτελεῖ ἀφορμὴ γιὰ ἀνάπτυξη ὁποιοδήποτε θέματος, θρησκευτικοῦ ἢ κοινωνιολογικοῦ, πού μπορεῖ νὰ ἀφορᾷ ἀξίες καὶ πρότυπα ἰδεαλιστικά, ἀλλὰ τοποθετεῖται στὸ σωτηριολογικὸ πλαίσιο τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ. Λόγος ἀποκαλυπτικὸς τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κάθε ἄνθρωπον ἀνεξάρτητα ἀπὸ φύλον, καταγωγὴν, τάξιν, ἀλλὰ καὶ προτροπὴ σὲ μετάνοια, δηλαδὴ ὑπεύθυνη ἀποδοχὴ τῆς κλήσης τοῦ Θεοῦ γιὰ ἔνταξιν στὴν κοινωνία τῶν τέκνων τῆς Βασιλείας του.

Δεύτερον κοινὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ἐρμηνευτικῆς προσέγγισης (κηρυγμάτων) τοῦ «Κυριακοδρομίου» εἶναι ἡ ἐρμηνεία καὶ νοηματοδότηση τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς. Μὲ βασικὴ προϋπόθεση ὅτι τὸ κήρυγμα δὲν εἶναι μία ἀπλή